

ਭਾਗ—ਅ

ਨੋਟ:- ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 20 ਅੰਕ ਹਨ।

ਯੂਨਿਟ-I

- II. ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਰਕ ਅਤੇ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਲੱਛਣਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।
- III. ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-II

- IV. ਤੀਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਉਚਿਤ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- V. ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਚਾਰ ਲਈ ਚੈਨਲਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਮੁੱਖ ਲੱਛਣ ਦੱਸੋ।

ਯੂਨਿਟ-III

- VI. ਸਮਾਜਿਕ ਲਾਗਤ ਲਾਭ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀ ਹੈ ? ਸਮਾਜਿਕ ਲਾਗਤ ਲਾਭ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- VII. ਲਿਟਲ ਮਿਰਲੈਸ ਅਤੇ ਯੂ. ਐਨ. ਡੀ. ਆਈ. ਓ. (UNDIO) ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਦਾ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-IV

- VIII. ਭਾਰਤੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਮਹਾਲੇਨੋਬਿਸ ਮਾਡਲ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- IX. ਦਸਵੀਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਉਪਲੱਬਧੀਆਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ।

3-5-17

Exam. Code : 213104**Subject Code : 5096****M.A. Economics Semester—IV****MAE-401 : ECONOMICS OF PLANNING**

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—100

- Note :-** (1) Attempt **FIVE** questions in all; Question No. **I** is compulsory and selecting at least **ONE** question each from Units I, II, III and IV.
- (2) Each short answer type questions, in question No. **I** carries **2** marks and each long answer type question carries **20** marks.

SECTION—A

Note :- Attempt all short answer questions, each question carries **2** marks.

- I. (a) Describe the concept of Planning.
- (b) What do you mean by Rolling Plan ?
- (c) Describe the term Labour Intensive.
- (d) Define the concept of Third World.
- (e) What is Social Cost ?
- (f) Describe Commercial Profitability.
- (g) What is meant by consistency in plan models ?
- (h) What is Dynamic Analysis ?
- (i) Describe the objectives of Xth Five Year Plan.
- (j) What are the assumptions of Harrod-Domar Model ?

SECTION—B

Note :- Attempt **ONE** question from each Unit, each question carries 20 marks.

UNIT-I

- II. Discuss the rationale and types of Planning. Give the main features of Planned Economy.
- III. Describe the technique of planning and their relevance in Third World Country.

UNIT-II

- IV. Discuss the appropriate technology for agriculture and industrial development in Third World Country.
- V. Explain the channels of International Transfer of Technology. Give its salient features in India.

UNIT-III

- VI. What is Social Cost Benefit Analysis ? Discuss the techniques applied in Social Cost Benefit Analysis.
- VII. Give the comparative evaluation of Little Mirrless and UNDIO approaches.

UNIT-IV

- VIII. Discuss Mahalanobis model of planning in the context of Indian planning.
- IX. Evaluate the achievements of Xth Five Year Plan in the context of objectives of this plan.

(Punjabi Version)

- ਨੋਟ :-** (1) ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ I ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਯੂਨਿਟ I, II, III ਅਤੇ IV ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।
- (2) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ I ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਛੋਟੇ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਦੀਰਘ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 20 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਓ

ਨੋਟ :- ਸਾਰੇ ਛੋਟੇ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।

- I. (ੳ) ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
- (ਅ) ਰੇਲਿੰਗ ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (ੲ) ਲੇਬਰ ਇਨਟੈਂਸਿਵ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
- (ਸ) ਤੀਸਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ।
- (ਹ) ਸਮਾਜਿਕ ਲਾਗਤ ਕੀ ਹੈ ?
- (ਕ) ਵਪਾਰਕ ਫਾਇਦੇ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
- (ਖ) ਯੋਜਨਾ ਮਾਡਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕਸਾਰਤਾ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (ਗ) ਡਾਇਨਾਮਿਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀ ਹੈ ?
- (ਘ) 10ਵੀਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
- (ਙ) ਹੈਰੋਡ-ਡੋਮਰ ਮਾਡਲ ਦੀ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ ?

ਯੂਨਿਟ-I

- II. ਬਕਾਇਆ ਭੁਗਤਾਨ (Balance of Payment) ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਅਤੇ ਅਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 20
- III. ਖਰਚ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਖਰਚ ਸਵਿਚਿੰਗ ਨੀਤੀਆਂ ਨਾਲ ਬਕਾਇਆ ਭੁਗਤਾਨ ਵਿੱਚ ਡੈਫਿਸਿਟ ਕਿਵੇਂ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? 20

ਯੂਨਿਟ-II

- IV. ਬਕਾਇਆ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਮੁਦਰਾ ਨੀਤੀ ਕਿਵੇਂ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ? 20
- V. ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਲਚਕਦਾਰ ਮੁਦਰਾ ਦਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਅਵਗੁਣਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 20

ਯੂਨਿਟ-III

- VI. ਈਸਟ ਏਸ਼ੀਅਨ ਸੰਕਟ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਿਹੜੀ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ? 20
- VII. ਏਸ਼ੀਅਨ (ASEAN) ਖੇਤਰਾਂ ਜਾਂ ਸਾਰਕ (SAARC) ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਤਰਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 20

ਯੂਨਿਟ-IV

- VIII. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭੰਡਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਯਾਪਤਤਾ (adequacy) ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 20
- IX. ਬਰੈਟਨ ਵੁਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁਦਰਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 20

Exam. Code : 213104**Subject Code : 5097****M.A. Economics Semester-IV****INTERNATIONAL ECONOMICS-II****Paper—MAE-402**

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—100

Note :- (1) Question No. I is compulsory.(2) Attempt **ONE** question out of **TWO** questions from each of the 4 units (20 marks each).

I. Write short answer type questions (carrying 2 marks each) :

- (i) Differentiate between devaluation and depreciation of home currency.
- (ii) Define dear monetary policy.
- (iii) Define purchasing power parity.
- (iv) Define flexible exchange rates.
- (v) What are different forms of economic integration ?
- (vi) Differentiate between SAFTA and SAPTA.
- (vii) Differentiate between portfolio and foreign direct investment.
- (viii) Define conditionality clause of I.M.F.
- (ix) Define WTO.
- (x) Mention objectives of UNCTAD. 20

UNIT-I

- II. Explain the concept of equilibrium and disequilibrium in balance of payments. 20
- III. How deficit in balance of payments can be corrected with expenditure reducing and expenditure switching policies? 20

UNIT-II

- IV. How monetary policy can be helpful in balance of payment adjustment? 20
- V. Discuss relative merits and demerits of flexible exchange rates in the context of developing countries. 20

UNIT-III

- VI. In the wake of East Asian Crisis, what precautions should be undertaken by developing countries? 20
- VII. Discuss rationale and economic progress of ASEAN regions or SAARC region. 20

UNIT-IV

- VIII. Explain adequacy and determinants of International reserves. 20
- IX. Discuss reforms in International Monetary System after Brettonwood. 20

(Punjabi Version)

- ਨੋਟ :- (1) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।
- (2) ਚਾਰ ਯੂਨਿਟਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ (ਹਰੇਕ ਦੇ 20 ਅੰਕ ਹਨ)।

- I. ਛੋਟੇ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ (ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ) :
- (i) ਘਰ ਮੁਦਰਾ ਦੇ ਅਵਮੂਲਯਨ ਅਤੇ ਕਮੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
 - (ii) ਡੀਯਰ ਮਾਨੀਟਰੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ।
 - (iii) ਪਰਚੇਜ਼ਿੰਗ ਪਾਵਰ ਪੈਰਿਟੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ।
 - (iv) ਲਚਕਦਾਰ ਮੁਦਰਾ ਦਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ।
 - (v) ਆਰਥਿਕ ਏਕੀਕਰਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪ ਕੀ ਹਨ ?
 - (vi) ਸਾਫਟਾ ਅਤੇ ਸਾਪਟਾ (SAFTA and SAPTA) ਵਿੱਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
 - (vii) ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਿੱਧੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਪੋਰਟਫੋਲਿਯੋ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
 - (viii) ਆਈ. ਏਮ. ਐਫ. (I.M.F.) ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਬਧਤਾ ਧਾਰਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ।
 - (ix) ਡਬਲੂ. ਟੀ. ਓ. (WTO) ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ।
 - (x) ਯੂ. ਐਨ. ਸੀ. ਟੀ. ਏ. ਡੀ. (UNCTAD) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ। 20

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਅਤੇ ਨਿਹਿਤਾਰਥਾਂ ਉਪਰ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

5. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸੰਸਥਾਗਤ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਅਤੇ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਕੀ ਹੈ ? ਇਸ ਦੀ ਬੜੇਤਰੀ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ ?

ਜਾਂ

7. ਰਾਜ ਦੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਡਬਲੂ. ਟੀ. ਓ. (W.T.O.) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਉਪਰ ਟਿੱਪਣੀ ਲਿਖੋ। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਦਯੋਗ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ?

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਕੇਂਦਰ-ਰਾਜ ਵਿੱਤੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਉਪਰ 14ਵੀਂ ਵਿੱਤੀ ਕਮੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

9. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਖਰਚ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪੈਟਰਨ ਕੀ ਹਨ ? ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲਾਅ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ?

Contd. No-3 **EVENING**
15/05/2017

Exam. Code : 213104**Subject Code : 5098****M.A. Economics Semester—IV****MAE-403 : PUNJAB ECONOMY****Time Allowed—3 Hours]****[Maximum Marks—100**

Note :- (1) Question No. 1 is compulsory and carries 2 marks each.

(2) Attempt **ONE** question each from the **FOUR** Units and each question carries **20** marks.

(Compulsory Question)

1. (i) Comment on the changing structure of rural economy of Punjab.
- (ii) Define disguised unemployment.
- (iii) Factors affecting cropping intensity.
- (iv) Need for diversification of agriculture in Punjab.
- (v) What are the different models of contract farming ?
- (vi) Role of MSMES (Micro, Small and Medium Enterprises) in Punjab economy.
- (vii) Factors attracting foreign direct investment.
- (viii) Recommendations of latest finance commission on devolution formula.
- (ix) Sources of revenue for Punjab state.
- (x) What is financial prudence ? Why is it necessary for Punjab state ?

UNIT-I

2. What structural changes have taken place in the occupational distribution of work force in Punjab ? How can it be further improved in favour of industry ?

OR

3. Explain the role of physical infrastructure in the economic development of the state. How public private partnership has helped it grow ?

UNIT-II

4. Comment on the performance and implications of green revolution in Punjab.

OR

5. What role institutional agencies have played in the agricultural finance of Punjab ?

UNIT-III

6. What is the pattern and performance of industrial development of Punjab ? What role state government has played in its promotion ?

OR

7. Comment on the provisions of W.T.O. on the industrial development of state. How they are going to impact Punjab's industry ?

UNIT-IV

8. Critically evaluate the recommendations of the 14th finance commission on the centre-state financial relations.

OR

9. What is the present pattern of revenue and expenditure in Punjab ? How it is undergoing a change over time ?

(Punjabi Version)

- ਨੋਟ :- (1) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।
(2) ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁਣਕੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 20 ਅੰਕ ਹਨ।

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

1. (i) ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਦਿਹਾਤੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਬਦਲਦੀ ਬਣਤਰ ਉਪਰ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰੋ।
(ii) ਡਿਸਗਾਈਜ਼ਡ (Disguised) ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
(iii) ਫਸਲ ਉਗਾਉਣ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ।
(iv) ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਵਿਵਿਧਤਾ ਲਈ ਲੋੜ।
(v) ਠੇਕਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਡਲ ਕੀ ਹਨ ?
(vi) ਪੰਜਾਬ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਐਮ. ਐਸ. ਐਮ. ਈ. ਐਸ (MSMES) (ਮਾਈਕਰੋ, ਸਮਾਲ ਅਤੇ ਮੀਡੀਅਮ ਉਦਮ) ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।
(vii) ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਿੱਧੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ।
(viii) ਡੀਵੇਲਪਮੈਂਟ ਫਾਰਮੂਲੇ ਤੇ ਨਵੀਂ ਵਿੱਤ ਕਮੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ।
(ix) ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਲਈ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸਰੋਤ।
(x) ਵਿੱਤੀ ਦੂਰਦਰਸ਼ਿਤਾ ਕੀ ਹੈ ? ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਲਈ ਇਹ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ?

ਯੂਨਿਟ-I

2. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਫੋਰਸ ਦੀ ਕਿੱਤਾਮਈ ਵੰਡ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਸੰਰਚਨਾਤਮਕ ਬਦਲਾਅ ਹੋਏ ਹਨ ? ਉਦਯੋਗ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕਿਵੇਂ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਜਾਂ

3. ਰਾਜ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਭੌਤਿਕ ਅਵਸਰਚਨਾ (Infrastructure) ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਜਨਤਕ-ਨਿੱਜੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਇਸਨੂੰ ਵੱਧਣ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ?